

[TEMA \(HTTPS://KRITIKA-HDP.HR/TEMA/\)](https://kritika-hdp.hr/tema/)[Imena s naslovnice](#)

Svjetsko tržište prevođenja

Prvi iz serije tekstova o književnom prevođenju i prevoditeljskom radu u hrvatskoj kulturnoj politici donosi širi, globalni kontekst današnjih politika prevođenja, a njih prvenstveno oblikuju dominacija engleskog jezika i zakoni tržišta

[\(https://kritika-hdp.hr/autor/mario-kikas/\)](https://kritika-hdp.hr/autor/mario-kikas/)

Mario Kikaš

[\(https://kritika-hdp.hr/autor/mario-kikas/\)](https://kritika-hdp.hr/autor/mario-kikas/)
© 21. studenoga 2022.[Kalendar \(https://kritika-hdp.hr/kalendar/\)](https://kritika-hdp.hr/kalendar/)

Veliki izdavači ne vide profit u objavljivanju novih prijevoda. Riječ je o skupom i dugotrajnom poslu koji im se u konačnici ne isplati. Oni u najviše slučajeva ponovno objavljuju stare prijevode klasika za koje ih ne vežu više ni autorska prava. Jako jeftina investicija

Bez prevođenja ne bi bilo svjetske književnosti! Svjetska književnosti, onako kako su je definirali **Goethe** (u liberalno-humanističkom ključu kao svjetsku razmjenu i cirkulaciju ideja u kojoj će ulogu medijatora imati upravo njemačka kultura poznata po svojoj prevodilačkoj tradiciji) pa onda **Marx** i **Engels** u *Manifestu komunističke partije* (nastavljajući se na Goethea, ali u prvi plan stavljajući ipak komercijalni aspekt cirkulacije ideja i kulturnih proizvoda) ostala bi isključivo predmet čitanja i istraživanja akademske elite koja govori, prije svega, velike europske jezike. Ova, naizgled, radikalna izjava o prevođenju kao pretpostavci *Weltliterature* zapravo je u

siječanj 2023

PON

9

27/10/2022 @ 0:00 - 18/01/2023 @ 23:59

Natječaj za izbor tri nova dramska teksta: Shadow Pandemic: Hidden Voices / Sjene pandemije: Skriveni glasovi

PON

9

01/12/2022 - 23/01/2023

Otvorene prijave za Paul Celan Fellowship Program 2023/24

h,d,p,

hrvatsko društvo pisaca
croatian writers society

(<https://hrvatskodrustvopisaca.hr/>)

Izdvojeno

TEMA

srži akademskih rasprava o književnosti u današnjem, kako se to kaže, globalnom kontekstu. Posljednjih nekoliko godina pogotovo, intenzivirao se akademski interes za prevođenje kao predmet istraživanja, odnosno preciznije, za svjetsku ekonomiju i cirkulaciju književnosti u kojoj prevođenje ima ključnu ulogu.

Kriza prevođenja u SAD-u

Johan Heilbron (YouTube)

Većina autora u potrazi za empirijskim uporištima svojih teza okreće se manjkavom, ali istovremeno jedinom dostupnom kvantitativnom pokazatelju globalne cirkulacije prevođenja: UNESCO-ovom Index Translationum

(<https://www.unesco.org/xtrans/bsform.aspx?!g=0>) koji bilježi količinu bibliografije te jezike s kojih i na koje se prevodi. Manjkavom u smislu da su podaci za neke književnosti i kulturne kontekste jako zastarjeli, a od 2010. se ni opći popis više ne ažurira. Također, metodologija između pojedinih država i kulturnih konteksta nije usklađena pa tako neki bilježe i u *Index* unose isključivo prevedena književna djela, dok drugi kao prevedenu literaturu tretiraju sav pisani materijal. Unatoč tome, pedeset posto unesenih prijevoda su književna djela (što popularni žanrovi, što kanonski autori), a na popisu prvih dvadeset najprevođenijih autora samo su dvojica nekknjiževnika, **Vladimir Iljič Lenjin** na visokoj sedmoj poziciji i **Ivan Pavao Drugi** na devetnaestom mjestu. No bez obzira na te nedostatke, ovaj alat svjetske organizacije za kulturu, znanosti i obrazovanje ipak stvara određenu sliku “svjetskog

Taran N. Khan: Žena koja je prehodala Kabul (<https://kritika-hdp.hr/taran-n-khan-zena-koja-je-prehodala-kabul/>)

Lora Tomaš

KRITIKA

POEZIJA

Muziciranje teksta (<https://kritika-hdp.hr/muziciranje-teksta/>)

Andrijana Kos Lajtman

KRITIKA

PROZA

Raditi, jesti, biti slobodan (<https://kritika-hdp.hr/raditi-jesti-biti-slobodan/>)

Dunja Ilić

TEMA

ZAŠTO NE PIŠEM KRITIKU: Ispovijest propalog dilera (<https://kritika-hdp.hr/zasto-ne-pisem-kritiku-ispovijest-propalog-dilera/>)

Boris Postnikov

0/00 KNJIŽEVNOSTI

sistema prevođenja”, kako to naziva nizozemski sociolog **Johan Heilbron**. Ukratko, podaci *Index Translationum* pokazuju očekivanu dominaciju prevođenja s engleskog jezika. Šezdeset posto svjetske literature je prijevod s dominantnog svjetskog jezika koji danas igra onu središnju ulogu medijatora među kulturama koju je Goethe u 19. stoljeću namijenio njemačkom jeziku. Njemački i francuski jezik dijele drugo i treće mjesto s oko 10 posto udjela u svjetskom prevođenju. A nakon njih s postotkom između jedan i tri posto su španjolski, talijanski, ruski, japanski i švedski. Ono što odmah primjećujemo i bez dublje analize podataka: neki od velikih jezika po broju govornika, poput kineskog, arapskog, hindskog i portugalskog, nisu našli mjesto u ovoj hijerarhiji, odnosno, prema riječima Johana Heilbrona (https://www.youtube.com/watch?v=o3L9fqwMYnl&ab_channel=SwedishCollegiumScas), zauzimaju tek perifernu poziciju u svjetskom sistemu prevođenja.

Evidentna dominacija engleskog jezika u globalnog ekonomiji književnosti je tema o kojoj su se dosad napisale zasebne biblioteke. Istovremeno, izdavači na engleskom govornom području (američki primarno, ali i britanski) prevode relativno malo s drugih jezika što je samo bio dodatni argument u podebljavanju teze o inzularnosti američke kulture ili pak superiornosti i dominaciji američke kulturne industrije na što je još početkom novog tisućljeća upozoravala i **Esther Allen**, profesorica prevođenja na Sveučilištu Columbia i urednica izvještaja o globalnom stanju prevođenja koji je naručio međunarodni PEN. U tom izvještaju, logično, dominacija engleskog jezika i američke izdavačke industrije stavljena je pod lupu, a posljedice središnje pozicije engleskog jezika u svjetskoj ekonomiji prevođenja opisane su gotovo pa apokaliptičnim jezikom “krize”, “osiromašenja”, “intelektualne ekološke katastrofe”. No kad zagrebemo malo dublje ispod površine takvog jezika, njegovih konstatacija lošeg stanja i predviđanja još gore budućnosti, otvaraju nam se

U(KU) KNJIZEVNOSTI

Pravila Igre (<https://kritika-hdp.hr/pravila-igre/>)

Alessandro Baricco

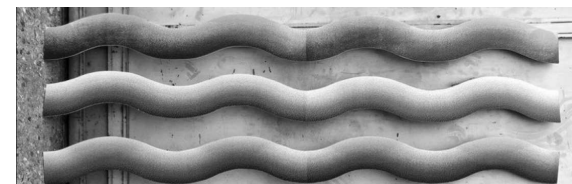

Programi

(<https://kritika-hdp.hr/tag/emeritura/>)

Emeritura (<https://kritika-hdp.hr/tag/emeritura/>)

(<https://kritika-hdp.hr/tag/zasto-ne-pisem-kritiku/>)

Zašto ne pišem kritiku (<https://kritika-hdp.hr/tag/zasto-ne-pisem-kritiku/>)

perspektive koje nam možda mogu pomoći u odgovoru na neka kompleksnija i važnija pitanja o stanju prevođenja i prevodilačke struke danas. Ne samo u SAD-u, nego i kod nas.

Šezdeset posto svjetske literature je prijevod s dominantnog svjetskog jezika koji danas igra onu središnju ulogu medijatora među kulturama koju je Goethe u 19. stoljeću namijenio njemačkom jeziku. Njemački i francuski jezik dijele drugo i treće mjesto s oko 10 posto udjela u svjetskom prevođenju

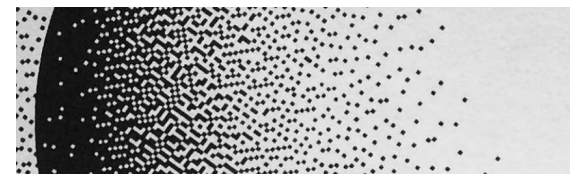
Logika simboličkog kapitala

Krizi prevođenja u SAD-u ili, možda preciznije, krizi u novim prijevodima, pridonosi najviše ekonomska struktura izdavačkog polja, a onda i specifična ekonomija stjecanja simboličkog kapitala u književnosti (najviše nagradama). Logika je jednostavna, a nju potvrđuje i francuska sociologinja **Gisèle Sapiro** koja je za časopis *Cultural Sociology* 2015. analizirala

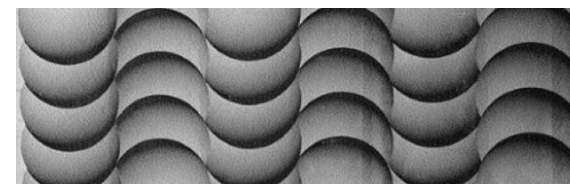
Gisele Sapiro (Wikimedia)

(<https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1749975515584080>) ekonomiju

(<https://kritika-hdp.hr/tag/jedan-dan-u-zivotu>)

Jedan dan u životu (<https://kritika-hdp.hr/tag/jedan-dan-u-zivotu>)

(<https://kritika-hdp.hr/tag/alternativna-lektira/>)

Alternativna lektira (<https://kritika-hdp.hr/tag/alternativna-lektira/>)

Najčitanije

KRITIKA

STRIP

Misterij ratara koji se mole
(<https://kritika-hdp.hr/misterij-ratara-koji-se-mole/>)

Patrik Gregurec

TEMA

Odabrala Katarina Luketić
(<https://kritika-hdp.hr/odabrala-katarina-luketic-2/>)

prijevoda s francuskog jezika u američkom izdavačkom kontekstu. Veliki izdavači, danas mahom dijelovi još većih (originalno njemačkih, a danas globalnih) medijskih konglomerata poput Bertelsmanna (u čijem su portfelju primjerice Penguin Random House i Knopf), Holtzbrincka (koji je vlasnik renomiranog Farrar, Straus and Giroux, među ostalim) ne žele investirati u nove prijevode i ako će izdavati autore na ne-engleskom, to su mahom već prevedeni klasici, u ovom slučaju, francuskoga realizma i modernizma. Veliki izdavači se vode profitabilnošću i ne žele ulagati u prijevode autora čiji simbolički kapital još nije dokazan ili ovjenčan nekom od velikih nagrada ili kanonskim statusom u književnosti. To najbolje pokazuje trojac recentnih francuskih nobelovaca. **Jean-Marie Gustave Le Clézio** i **Patrick Modiano** su u SAD-u prvo prevedeni kod malog i neovisnog bostonskog izdavača Davida Godinea, da bi po dobivanju Nobelove nagrade i stjecanju simboličkog kapitala među većim američkim izdavačima ušli u njihove kataloge. Primjerice, Modiana danas prevode Yale University Press ili Houghton Mifflin Harcourt, svakako značajno veći izdavači od bostonskog Godine. **Annie Ernaux**, ovogodišnju dobitnicu Nobela na engleski prevodi mali izdavač Seven Stories, ali i Nebraska University Press, izdavač koji prema istraživanju Gisèle Sapiro objavljuje najviše prijevoda s francuskog jezika.

Što nam govore ovi podaci? Prvo i osnovno: veliki izdavači ne vide profit u objavljivanju novih prijevoda. Riječ je o skupom i dugotrajnom poslu koji im se u konačnici ne isplati. Oni u najviše slučajeva ponovno objavljuju stare prijevode klasika za koje ih ne vežu više ni autorska prava. Jako jeftina investicija. Pritom, u kadrovskoj politici velikih izdavača nema (više) mjesta za posebne odjele u kojima će sjediti diplomirani romanisti, germanisti, slavisti ili arabisti, čitati recentnu produkciju na tim jezicima i onda predlagati izdavačima koje naslove te godine prevesti. Takvo nešto si jedino mogu dopustiti sveučilišni izdavači koji u SAD-u igraju važnu ulogu u izdavačkom polju što i potvrđuje slučaj Nebraska University Pressa, najvećeg prevodioca francuske književnosti u SAD-u. Sveučilišta su obično

---

Katarina Luketić

TEMA

Rad književnih prevoditelja
(<https://kritika-hdp.hr/rad-knjizevnih-prevoditelja/>)

Mario Kikaš

KRITIKA

POEZIJA

Svemirska optika (<https://kritika-hdp.hr/svemirska-optika/>)

Luka Rovčanić

TEMA

Odabrao Marko Pogačar
(<https://kritika-hdp.hr/odabrao-marko-pogacar-2/>)

Marko Pogačar

---

jedina mjesta gdje spomenuti filolozi rade i gdje postoji ljudska i financijska infrastruktura koja može podržati spomenute prijevode, usprkos politici stalnog smanjenja financiranja i ukidanja humanističkih odsjeka kojoj svjedočimo još od (pred)zadnje ekonomske krize. Bez obzira na sve to, ipak je fascinantno da relativno malo sveučilište na američkom Midwestu ima biblioteku koja godišnje proizvede na desetke prijevoda s francuskog i drugih jezika bez neke profitne logike, osim “profita” njihovih syllabusa, profesora, studenata i kulture općenito.

Jean-Marie Gustave Le Clézio i Patrick Modiano su u SAD-u prvo prevedeni kod malog i neovisnog bostonskog izdavača Davida Godinea, da bi po dobivanju Nobelove nagrade i stjecanju simboličkog kapitala među većim američkim izdavačima ušli u njihove kataloge

Zanemarena tema

Na kraju su tu i mali i neovisni izdavači koji, kao što smo vidjeli u slučaju francuskih nobelovaca, igraju ključnu ulogu u njihovom predstavljanju američkoj publici. I ne samo američkoj publici, nego i svijetu koji koristi engleski jezik kao primarno sredstvo medijacije s ostalim kulturama. Takvi, mali izdavači, obično su ograničeni na one jezike koje čitaju pokretači samih izdavačkih kuća i mali broj zaposlenih u njima. Pritom, cijeli “biznis” takvih kuća počiva primarno na entuzijazmu njihovih vlasnika i eventualno grantovima koje nude strane vlade za prevođenje njihove književnosti na engleski

jezik, što nije nebitna stavka u financiranju prevodilačkih poduhvata u takvim malim izdavačkim kućama, posebice u slučaju francuskog i, primjerice, njemačkog jezika.

Ovaj američki model, naravno, nije u potpunosti primjenjiv na naš kontekst, ali nam daje određeni analitički aparat kojim ćemo se služiti u nastavku temata i novinarskog projekta *Imena s naslovnice: (književno) prevođenje i prevoditeljski rad u hrvatskoj kulturi i kulturnoj politici*, financiranog sredstvima Agencije za elektroničke medije. Naime, u analizi naše ekonomije prijevoda, pokušat ćemo prvo sagledati logiku selekcije jezika i naslova koja ovisi dominantno o kulturno-političkom, ali i o tržišnom kontekstu funkcioniranja izdavaštva, da bismo se onda u nastavku bavili specifičnom ulogom samih prevoditelja_ica u toj ekonomiji, njihovim materijalnim i drugim uvjetima rada, ali i potrebama s obzirom na već spomenute tendencije degradacije prevodilačkog rada koje su primjetne u globalnoj medijskoj i izdavačkoj industriji. Potreba za ovim tematom proizašla je iz mojih autorskih interesa i bavljenja temama iz kulturne politike i ekonomije kulturnih industrija, ali i iz privatne potrebe da se vratim svojoj prvoj ljubavi – književnosti, koju sam godinama zapostavio na račun nekih drugih medija. Također, tema ekonomije prevođenja i statusa prevoditelja_ica u našim kulturnim politikama, ali i izdavaštvu, čini mi se nepravедno zapostavljenom. Ovo je jedan pokušaj doprinosa promjeni te slike.

Tekstovi Marija Kikaša iz serije “Imena s naslovnice: (književno) prevođenje i prevoditeljski rad u hrvatskoj kulturi i kulturnoj politici” napisani su uz financijsku potporu Agencije za elektroničke medije temeljem Programa ugovaranja novinarskih radova u elektroničkim publikacijama.

Mario Kikaš je novinar i publicist. Pisao je redovno za listove Zarez i Le Monde Diplomatique (hrvatsko izdanje) dok su postojali te za portale Kulturpunkt, Vox Feminae, Slobodni Filozofski i Booksa. Trenutno je stalni suradnik regionalnog portala

Bilten, a od 2023. godine doktorand na Sveučilištu Nord u Norveškoj.

imena s naslovnice (<https://kritika-hdp.hr/tag/imena-s-naslovnice/>)

književno tržište (<https://kritika-hdp.hr/tag/knjizevno-trziste/>)

Mario Kikaš (<https://kritika-hdp.hr/tag/mario-kikas/>)

politike prevođenja (<https://kritika-hdp.hr/tag/politike-prevodenja/>)

prevođenje (<https://kritika-hdp.hr/tag/prevodenje/>)

svjetska književnost (<https://kritika-hdp.hr/tag/svjetska-knjizevnost/>)

[Impressum](#) | [Politika zaštite privatnosti](#) | [Uvjeti korištenja](#) | [Kontakt](#)

© 2020. Hrvatsko društvo pisaca. Sva prava pridržana.

Made with ♥ by SKROZ

**Je li vrijeme za
sindikalnu akciju?**
(<https://kritika-hdp.hr/je-li-vrijeme-za-sindikalnu-akciju/>)

**Niske cijene,
tezgaroški odnosi**
(<https://kritika-hdp.hr/niske-cijene-tezgaroski-odnosi/>)

**Rad književnih
prevoditelja**
(<https://kritika-hdp.hr/rad-knjizevnih-prevoditelja/>)

